

Друга науково-практична конференція
«Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи»
(м. Київ, 25–26 вересня 2014 року)

Питання розвитку й методичного забезпечення музейної педагогіки в Україні останнім часом викликають жваве зацікавлення в наукових колах та серед практиків – педагогів, музейних працівників. Впродовж останнього десятиліття було проведено кілька тематичних конференцій та реалізовано низку освітньо-музейних проектів. Одним з центрів практичного впровадження принципів музейної педагогіки є Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. Тут 25–26 вересня 2014 року відбулася Друга науково-практична конференція із циклу «Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи» (далі – Конференція). Тема, обрана для обговорення, – «Музейно-педагогічні програми і проекти в музейно-освітній сфері».

Ініціатором, організатором та реалізатором Конференції є Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник (далі – Заповідник), у виставкових залах якого вже другий рік поспіль відбувається цей захід.

До складу Організаційного комітету Конференції були залучені науковці: Колпакова В. М. (заступник генерального директора Заповідника з наукової роботи, заслужений працівник культури України) – голова; Караманов О. В. (кандидат педагогічних наук, доцент Львівського національного університету імені Івана Франка) – співголова; Крайній К. К. (кандидат історичних наук, начальник відділу Заповідника) – співголова; Топилко О. В. (начальник відділу Заповідника) – відповідальний секретар; Горовий А. В. (провідний науковий співробітник відділу Заповідника); Завадська О. А. (старший науковий співробітник Заповідника).

У Конференції взяли участь науковці, музейники, педагогічні працівники закладів позашкільної освіти, загальноосвітніх шкіл, вишів, Малої академії наук, представники приватних галерей і громадських організацій з України (Київ, Львів, Харків, Кіровоград, Чугуїв) та Німеччини (Мюнхен). Учасники Конференції мали змогу обмінятися практичним досвідом і поділитися теоретичними напрацюваннями щодо проблем розвитку музейної педагогіки, питань інтерпретації культурної спадщини та використання її потенціалу в освіті і вихованні дітей.

Засідання проводилися у формі ранкових та денних сесій. Впродовж двох днів роботи Конференції було заслухано 24 доповіді.

На першому ранковому засіданні головувала В. М. Колпакова. У своєму вітальному слові головуюча коротко згадала про історію зародження Конференції та відзначила її широке представництво – учасників з різних куточків України, які репрезентують різні професійні сфери.

Під час **першої сесії** було виголошено дев'ять доповідей.

Відкрив Конференцію *Караманов О. В. (м. Львів)* з доповіддю теоретично-узагальнюючого характеру «Методичні аспекти розробки й упровадження музейно-педагогічних програм і проектів в освітньому просторі України». Автор зупинився на визначенні основних понять музейної педагогіки, охарактеризував головні методичні засади проектування музейно-педагогічних програм і проектів, а також поділився досвідом створення Лабораторії музейної педагогіки у Львівському національному університеті та представив результати її роботи.

Доповідач *Кисельова Л. А. (м. Київ)* у повідомленні «Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України та молодь: новий погляд» представила структуру музею та реалізовані музейно-освітні проекти. Особливо цікавим є досвід участі у польсько-українському освітньому проекті «Міжнародна літня школа «Режиссер – драматург – dramaturge». Молоді українські режисери, драматурги, арт-куратори, критики, сценографи із різних міст України проходили тренінги на території відділу «Літературно-мистецькі Плюти» (с. Плюти). В рамках тренінгів учасники обмінювалися досвідом, напручувували нові проекти, обговорювали свіжі ідеї у місці, яке впродовж десятиліть надихало на творчість видатних митців.

Кравченко Ю. М. (м. Київ) розповіла про основні аспекти корейської методики «Філософія для дітей», основним завданням якої є навчити учнів мислити. Доповідь авторки «Корейський досвід музейної освіти (на прикладі національного музею м. Джинджу)» – розповідь про особливості освітньої складової, яка поділена на певні блоки, відповідно до віку дітей.

Реферат «Краса по-тінейджерськи або спілкуватись на рівних (досвід нової екскурсії для підлітків у музеї Ханенків)», який представила *Куровець О. Я. (м. Київ)*, стосувався особливостей створення таких екскурсій, які з цікавістю сприйматимуться молоддю. Дотримуючись певних принципів (комунікативність, неперенасиченість фактажем, наближення інформації до життєвого досвіду підлітків, тактильні методи, мультимедіа), працівники музею сприяють заохоченню учнівської молоді до відвідин музею.

Про важливість використання нетрадиційних методів музейної педагогіки у процесі вивчення та популяризації культурного надбання поінформував *Топилко О. В. (м. Київ)* у доповіді «Театралізація в музеї як своєрідна форма в освітньо-виховному процесі (на прикладі культорологічних заходів у Києво-Печерському заповіднику)». Театралізація дозволяє відвідувачам не бути пасивними слухачами і глядачами, а стати активними учасниками процесу. Окремі музеї (наприклад, Московський кремль) пропонують театралізовані костюмовані дійства, які відтворюють історичні епохи, події, побутові сцени.

Важливе значення у процесі формування свідомого громадянина має живе спілкування з відомими особистостями, класиками мистецтва тощо. Саме цим аспектам музейної педагогіки присвячена доповідь *Владимирської А. О. (м. Київ)* «Досвід діалогу між митцями, музеями та цільовою аудиторією (Київська Мала академія наук учнівської молоді) на прикладі фільму Михайла Ілленка

«ТойХтоПройшовКрізьВогонь». Після перегляду фільму слухачі МАН мали авторську зустріч з його творцями.

Доповідач *Удовиченко І. В. (м. Київ)* у повідомленні «Дитяча екскурсія «Прадавні таємниці великої скарбниці» представила особливості методики проведення екскурсії для учнів 3–6 класів. З метою зробити відвідини музею цікавими, інформація подається в доступній формі, активно використовуються ігрові елементи, конкурси.

Соломонюк О. В. (м. Київ) у доповіді «Бібліотека і музей. Співпраця. Духовність і культура» представила однойменну програму, метою якої є матеріально-духовний розвиток маленьких читачів та виховання у них прагнення примножувати духовні цінності на засадах відродження культурних надбань українського народу. Реалізуючи цю програму, бібліотека сімейного читання імені Садриддіна Айні тісно співпрацює з музеями, використовуючи методи музейної педагогіки та застосовуючи власні інноваційні форми роботи.

У рефераті «Культурно-освітній проект «Львів музичний»: досвід співпраці з партнерами», доповідач *Білавич Д. Я. (м. Львів)* розповіла про досвід Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у реалізації масштабного освітнього проекту. Було проведено низку мистецьких і освітніх заходів як в музеї, так і поза його межами. Важливим результатом реалізації цього проекту є досвід тісної співпраці багатьох установ та організацій заради спільної мети – популяризації історії й традицій музичної культури Львова серед учнівської молоді.

Впродовж **другої сесії**, яка відбувалася під головуванням О. В. Караманова, було виголошено шість доповідей.

Про досвід залучення особливих відвідувачів – людей з обмеженими можливостями, малозабезпечених, суспільно небезпечних, специфіки пізнання культурних надбань через знайомство з творами мистецтва розповіла *Гемпель А. О. (м. Мюнхен)* у рефераті «Процес відкриття музеїв для нових верств населення (на прикладі проекту PINK в Німеччині)». Авторка описала конкретні заходи, які розроблялися для цільової аудиторії відвідувачів; спеціальні методики представлення окремих музейних експонатів.

Доповідь *Вітрик І. С. (м. Київ)* «Музеї в системі освіти (на досвіді роботи Національного музею історії України)» стосувалася аналізу музейно-освітніх заходів, розроблених й упроваджуваних для відвідувачів різних вікових груп. Так, для учнів молодших класів діють майстер-класи «Первісне мистецтво», «Барви Трипілля»; для школярів середнього віку розроблені квести; для старшокласників – майстер-класи на історичну тематику, театралізовані екскурсії. Музей співпрацює з «Університетом Третього віку».

З метою залучення більшої кількості відвідувачів та урізноманітнення форм представлення експозиції, музеї використовують нові методи та способи подачі інформації. Останнім часом набули поширення інтерактивні методики. Конкретні

приклади їх застосування представила *Панченко А. В. (м. Харків)* у повідомленні «Інтерактивні заходи в музеях Харківської області (з досвіду роботи)».

Степанюк О. В. (м. Кіровоград) у доповіді «З досвіду співпраці Кіровоградського обласного художнього музею з дошкільними та навчальними закладами Кіровоградщини» розповіла про організацію і проведення пересувних виставок, театральних віталень, авторських майстер-класів, інтегрованих уроків тощо. Цікавим є те, що працівники музею мають «закріплені» за собою школи. Тому співпраця «школа – музей» відбувається безпосередньо через метод об'єднання вчителів, директорські наради або засідання заступників директорів з виховної роботи. Так музейники вивчають освітянські потреби й презентують можливості музею.

Доповідь «Використання музейних фондів та експозицій учнями-членами Малої академії у науково-дослідницькій діяльності та практичний результат співпраці музеїв і позашкільних навчальних закладів» представила *Хорольська Т. В. (м. Київ)*. МАН співпрацює з музеями, в яких учні виконують практичні частини своїх дослідницьких робіт, черпають джерельну базу, пишуть наукові роботи під керівництвом музейних працівників.

Про «Музейний фільм як метод музейної педагогіки» розповів *Горовий А. В. (м. Київ)*. Автор зазначив, що Заповідником створено низку фільмів, які репрезентують експозицію музею, його культурно-освітній потенціал. Більшість з цих фільмів створені для транслявання по телебаченню. Бракує власне навчальних фільмів, створених із застосуванням педагогічних методик.

Перший день роботи Конференції завершився **дискусією**, у якій взяли участь О. В. Караманов, А. В. Горовий, І. С. Вітрик та ін. Були порушені питання про залучення до українського музейного простору людей з обмеженими можливостями та проблеми, які при цьому виникають. Відзначалася необхідність проведення майстер-класів, квестів, інших цікавих форм заходів, які б пропагували культурно-духовне надбання українського народу (наприклад, писанкарство, гончарство, ткацтво тощо). Також учасники дискутували про необхідність створення Всеукраїнського координаційного центру музейної педагогіки, який би об'єднав передові українські музейно-освітні практики. У цьому питанні відзначалася особлива роль Львова, де створена «послідовність» впровадження норм музейної педагогіки: від теорії – через методiku – до практичного застосування. О. В. Караманов провів короткий аналіз прослуханих доповідей. На думку головуючого, їх можна об'єднати у кілька груп: доповіді загального характеру; реферати, у яких представлений загальний досвід роботи музеїв; повідомлення про музейні програми і проекти; а також доповіді, в яких презентований український та зарубіжний досвід застосування іноваційних методів і форм роботи.

Впродовж **другого дня** роботи Конференції було заслухано 9 доповідей. Засідання проходили під головуванням О. В. Караманова.

Розпочали сесію *Юрченко А. В., Нужна О. О. (м. Чугуїв)* повідомленням «З досвіду втілення у життя грантового проекту «Вітаємо, ми – ваш музей!». Авторки розповіли про підготовчий етап впровадження проекту, джерела фінансування, заходи, реалізовані в межах цього проекту. Особливу увагу було акцентовано на результатах – завдяки проведеній роботі музей став більш популярним, «впізнаваним», ближчим до відвідувача.

Наступні дві доповіді були об'єднані тематикою Малої академії наук. *Кухарська О. М. (м. Київ)* у рефераті «Участь в археологічних експедиціях як початкова ланка долучення членів МАН до наукового дослідження» представила особливості співпраці школярів-слухачів МАН із науковою археологічною спільнотою. Знайомство з артефактами безпосередньо в польових умовах, відвідування археологічних пам'яток, участь у проведенні розкопок – усе це елементи наукової роботи, до якої активно залучені школярі-МАНівці. Повідомлення «Музейна педагогіка як складова діяльності науково-педагогічної лабораторії КПЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», яке представила *Карчина Л. Я. (м. Київ)*, стосувалося роботи педагогічної секції МАН.

Про «Позитивний досвід співпраці музею та громадськості з вирішення гострої проблеми суспільства – злочинності та рецидивної злочинності (з досвіду роботи НКПШЗ та ГО «Союз «Золотий вік України»)» йшлося у доповіді *Баранової Я. (м. Київ)*. Авторка акцентувала увагу на необхідності залучення певних категорій громадян до пізнання прекрасного через співпрацю з музеями, створення відповідних програм, проведення спеціальних заходів.

Левенко О. Ю. (м. Київ) у рефераті «Лекція-концерт «Т. Шевченко і музика» як музейний проект Музею театрального, музичного та кіномистецтва України» представила заходи, проведені музеєм з нагоди відзначення 200-річчя Кобзаря. Детально було проаналізовано лекцію-концерт. Перевага такого формату полягає у тому, що захід можна проводити як у музеї із залученням музейних експонатів, так і поза музейною експозицією.

Повідомлення «Методика проведення дитячого квеста «Шукаємо бджілку» на матеріалах екскурсії на експозиції «Полісся» Національного музею народної архітектури та побуту України», представила *С'єдіна Т. В. (м. Київ)*. Пізнавально-інтелектуальна гра на природі, яка полягає у виконанні різних завдань та самостійному вивченні особливостей народної архітектури, викликає захоплення, азарт у дітей віком 5–15 років. Працівники музею розробили методики проведення квесту для різних вікових груп.

У повідомленні «Театралізовані форми екскурсій як метод позашкільної навчально-виховної роботи», представлено *Запольською І. Ю. (м. Київ)*, йшлося про серію театралізованих екскурсійних програм у різних музеях Києва, розроблених й упроваджених з метою творчої активізації й захоплення дітей до опанування історичного матеріалу. Відповідні заходи були розроблені з урахуванням віку школярів, а сценарії їх проведення автори готують до друку.

Доповідь *Клименко Х. С. (м. Київ)* «Новітні методи популяризації історико-культурної спадщини серед учнівської молоді» стосувалася необхідності використання нетрадиційних форм представлення інформації для школярів. Педагоги й музейники повинні об'єднати зусилля та напрацювати нові методики для заохочення учнів вивчати історію та культуру рідного краю.

У заключній доповіді «Заняття з особистісного розвитку дітей в художньому музеї» її авторка, *Кравченко Л. В. (м. Київ)*, розповіла про методику розробки та сценарії занять, які музей пропонує для дітей різних вікових груп.

Підсумовуючи роботу Конференції, учасники обмінялися думками стосовно важливих проблемних питань розвитку музейної педагогіки в Україні. Зокрема, у ході **заключного обговорення** порушувалися питання про необхідність створення музейно-педагогічної методичної координаційної ради; більш тісну співпрацю музеїв у сфері реалізації освітніх заходів та обмін досвідом з цього приводу; необхідність напрацювання теоретичних основ та методичних розробок для успішного упровадження музейно-освітніх проектів.

Усі зазначені аспекти були враховані в **Ухвалі**, яку одностайно підтримали учасники Конференції (повний текст Ухвали додається).

На завершення присутні змогли побачити лекцію-виставу «Куди прямуєш, о Русь свята?», яку представили автор сценарію – старший науковий співробітник Заповідника Горовий А. В. та постановник – начальник відділу Заповідника Топилко О. В., які одночасно були й виконувачами ролей.

За результатами роботи Конференції була видана збірка друкованих матеріалів, до якої, крім доповідей, виголошених на Конференції, увійшли усі статті, надіслані до Редакції. Зокрема, дві публікації колег з Білорусі, які стосуються різних аспектів реалізації музейно-педагогічних програм. У статтях автори проаналізували методи і форми діяльності в музейній педагогіці; поділилися власним досвідом практичного упровадження конкретних музейно-освітніх проектів.

Заплановано, що наступна науково-практична конференція із циклу «Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи» відбудеться восени 2015 року в Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику.

*Галина ПАНАХИД,
старший науковий співробітник Львівського історичного музею*

**Ухвала
Другої науково-практичної конференції
«Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи»**

Виходячи з актуальних потреб розвитку музейної педагогіки в сучасному освітньому просторі України, необхідності розробки й втілення музейно-педагогічних програм і проектів, поширення інноваційного досвіду співпраці музеїв із закладами середньої та вищої освіти **конференція ухвалила:**

1. Звернутися до МОН України та Міністерства культури України з проханням підтримати та розвивати ресурсні центри музейної педагогіки на базі НКПКЗ, Педагогічного музею України, Лабораторії музейної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка; забезпечити популяризацію та поширення музейно-педагогічного досвіду у друкованих та електронних ЗМІ.

2. Активізувати міждисциплінарні дослідження у галузі музейної педагогіки спеціалістами у сфері музеєзнавства, історії, педагогіки, психології, соціології, мистецтва, культурології та їх публікацію у відповідних часописах.

3. Стимулювати проведення інтегрованих занять з елементами музейної педагогіки (із розміщенням їх конспектів у мережі Інтернет) у закладах середньої та вищої освіти у межах загальноукраїнських, регіональних, обласних та локальних програм і проектів.

4. Ініціювати проведення спільної Всеукраїнської конференції з музейної педагогіки за участю музейників та вчителів загальноосвітніх шкіл, викладачів ВНЗ, науковців та працівників сфери культури.